

Rakowski, Witold / Teperek, Aneta

Wykorzystanie walorów turystycznych Danii

Rocznik Żyrardowski 9, 113-148

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Witold Rakowski
Aneta Teperek

Wykorzystanie walorów turystycznych Danii

Wstęp

Każdy kraj, region, miasto, wieś posiada pewne walory, które w zależności od ich eksponowania stają się punktem zainteresowania pewnych grup ludności¹. Zainteresowanie to może się przejawiać w sposób abstrakcyjny (wirtualny) poprzez czytanie i czerpanie wiadomości o danym obszarze, wizualny poprzez oglądanie zdjęć, filmów itp. i ostatecznie poprzez penetrację danego miejsca w postaci odwiedzin lub przebywania tam przez jakiś okres, korzystania z noclegów i innych elementów zagospodarowania turystycznego. Aby walory stały się atrakcyjne pod względem turystycznym, muszą posiadać pewne osobliwe cechy (produkty) będące punktem szczególnego zainteresowania pewnych osób².

Dania w porównaniu z takimi państwami jak Francja, Hiszpania, Włochy a nawet Niemcy, Polska postrzegana jest – głównie ze względu na środowisko przyrodnicze – jako kraj mało atrakcyjny turystycznie. Jednakże bliższe rozpoznanie położenia tego w dużej mierze wyspiarskiego kraju i głębsze poznanie jego walorów przyrodniczych, antropologicznych w skojarzeniu z jego bogatą historią i kulturą w sposób zasadniczy podnosi jego rangę jako kraju, w którym warto spędzić urlop lub go odwiedzić. Przypomnijmy, że Dania w porównaniu z wyżej wymienionymi pięcioma państwami jest powierzchnio-wo krajem stosunkowo niewielkim, bo liczącym zaledwie 43,1 tys. km², ale o urozmaiconym krajobrazie³.

Rozważając problem atrakcyjności turystycznej danego kraju, można postrzegać ją w sposób co najmniej trojaki. Mianowicie po pierwsze: jaka część mieszkańców danego kraju uczestnicząca w wyjazdach turystycznych, a więc korzystająca z noclegów, korzysta z przestrzeni własnego państwa, a jaka część wyjeżdża do innych krajów. Po drugie: jak układają się proporcje

¹ Por. S. Wodejko, *Ekonomiczne zagadnienia turystyki*, Prywatna Wyższa Szkoła Hotelarstwa, Warszawa 1997 oraz W. Kurek, *Turystyka*, PWN, Warszawa 2007.

² Por. J. Kaczmarek, A. Stasiak, B. Włodarczyk, *Produkt turystyczny. Pomysł – organizacja – zarządzanie*, PWE, Warszawa 2010.

³ Bez uwzględnienia Grenlandii i Wysp Owczych.

w liczbie udzielanych noclegów w danym roku dla obywateli własnego kraju w stosunku do obcokrajowców. Po trzeciej: o skali atrakcyjności turystycznej danego kraju świadczyć może liczba udzielanych noclegów dla obcokrajowców i rezydentów odnoszona do tysiąca mieszkańców. Ponadto z wielu względów dany kraj (region) może być mało atrakcyjny dla własnych mieszkańców a atrakcyjny turystycznie dla ludności innych państw. Stąd też celem artykułu jest przedstawienie walorów turystycznych Danii i ich wykorzystanie przez ludność miejscową i obcokrajowców.

Dane liczbowe, które wykorzystano w artykule pochodzą głównie ze źródeł publikowanych duńskich i mogą się znacznie różnić od danych zawartych w publikacjach Głównego Urzędu Statystycznego wydawnictwa „Turystyka”.

1. Walory turystyczne Danii

Ze względu na to, iż istnieje w języku polskim przewodnik turystyczny po Danii⁴, ograniczymy się w niniejszej części artykułu do wydobycia tylko najbardziej istotnych walorów turystycznych⁵ tego kraju.

1.1. Walory przyrodnicze

Walory przyrodnicze Danii w dużym stopniu zależą od jej położenia geograficznego, a więc od klimatu strefy umiarkowanej morskiej i od ukształtowania powierzchni, które decyduje o krajobrazie. Dania jest krajem składającym się z Półwyspu Jutlandzkiego i z około 440 wysp. Największe z nich to Zelandia, Fionia, Amagar, Bornholm⁶. Krajobraz Półwyspu Jutlandzkiego został ukształtowany w czwartorzędzie w wyniku podniesienia się dna morskiego, a następnie naniesienia przez fale morskie lotnych piasków, które uformowały pagórkowate wydmy. Dzisiejsza zachodnia morska linia brzegowa Jutlandii charakteryzuje się najszerszymi w Danii plażami piaskowymi, wydмами oraz klifowymi stromymi brzegami. Wschodnie wybrzeże jest łagodniejsze i również pokryte plażami. Na lądzie krajobraz jest pagórkowaty. Pagórki te powstały z dużych wydmy piaskowych, które zostały z czasem porośnięte drzewami i trawami. Najbardziej wysuniętą na północ częścią Jutlandii Północnej jest obszar o nazwie „Grenen”. W tym miejscu, przez swoje cieśniny Kattegat i Skagerrak spotykają się Morze Północne oraz Bałtyckie.

⁴ R. Łazarz, *Dania – przewodnik praktyczny*, Wydawnictwo Pascal, Bielsko-Biała 2007.

⁵ Na temat walorów turystycznych i ich podziału patrz: T. Lijewski, B. Mikułowski, I. Wyrzykowski, *Geografia turystyki Polski*, PWN, Warszawa 2008.

⁶ W skład Danii jako terytorii autonomicznych wchodzi: Grenlandia i Wyspy Owcze, które nie są uwzględnione w niniejszym artykule.

Krajobraz Jutlandii Wschodniej charakteryzuje się szerokimi, głębokimi dolinami, których zbocza osiągają wysokość 30–50 m. Te malownicze wzgórza poprzeplatane są głębokimi i krętymi wąwozami. Niedaleko Skanderborga znajduje się najwyższy szczyt Danii – Yding Skovhol wznoszący się 173 m n.p.m. Między miastami Viborg, Randers i Skanderborg znajduje się największe skupisko jezior w Danii. Najdalej na wschód wysunięty jest półwysep Djursland, którego najbardziej malownicza jest południowa część z licznymi małymi i większymi zatokami. Cała linia brzegowa urozmaicona jest wieloma fiordami, zaczynając od Mariager Fjord, dalej na południe Randers Fjord, Horsens Fjord, Vejle Fjord.

Jutlandia Południowa od zachodu otoczona jest wodami Morza Północnego, a od wschodu wodami Bałtyku. Część Morza Północnego, tworząca płytkie szelfowe morze Vadehavet charakteryzuje się dużymi przyptywami i odpływami. Zjawisko przyptywów i odpływów powoduje, że tamtejsze plaże zmieniają swoją szerokość dwa razy na dobę. W czasie odpływu plaża na wyspie Romo osiąga szerokość nawet do 4 km. Wiele tamtejszych terenów utworzonych z tzw. marsz, czyli mad morskich jest odzyskiwane oraz wykorzystywane pod pola uprawne. Wschodnie wybrzeże jest bogate w fiordy, małe zatoki, małe półwyspy. Teren jest pagórkowaty.

Krajobraz Jutlandii Zachodniej nie odznacza się specjalnym urozmaiceniem terenu. Krajobraz jest równinny. Linia brzegowa wskutek silnych wiatrów od morza zmieniała się przez stulecia. Wiatry przemieszczały piaski budując z nich mierzeje, które z czasem zamykały lub otwierały dostęp do zatok. Jako przykład takiej mierzei, która łączy morze z zatoką poprzez sztucznie zbudowany kanał jest mierzeja Holmsland Klit o długości 35 km. Przez Jutlandię Zachodnią przepływają w kierunku zachodnim największe rzeki Danii, między innymi Stora, która jest drugą co do wielkości rzeką (po Gudena). Morska linia brzegowa charakteryzuje się szerokimi plażami piaskowymi i wysokimi kopcowatymi, wchodzącymi głęboko w ląd wydrami, których wysokość dochodzi do 27 m n.p.m. (np. Husby Klit). W Bovbjerg klifowy stromy brzeg wznosi się na wysokość 43 m n.p.m. Jeszcze na początku lat 1800 aż 40% Jutlandii porośnięte było wrzosowiskami. Od 1864 zaczęto na wrzosowiskach sadzić drzewa iglaste. Wrzosowiska karczowano i przemieniano na pola uprawne.

Pozostała część Danii, czyli około 1/3 jej całkowitej powierzchni, położona jest na rozsianych wokół wyspach. Najważniejszą z nich, z kulturowego punktu widzenia jest Zelandia, na terenie której położona jest stolica Danii Kopenhaga. Krajobraz Zelandii jest pagórkowaty, pełen jezior, dolin, fiordów. W północnej części wyspy leży największe jezioro Danii, Arreso (3940 ha). W środkowej części wyspy, szczególnie na obszarze między miastami Soro i Slagelse i w kierunku miasta Naestved rozciąga się malowniczy obszar

z wieloma jeziorami wśród dużych obszarów lasów. W północno-zachodniej Zelandii na obszarach, gdzie występowało zjawisko piasków przelotowych, posadzono lasy.

Na wschodnim wybrzeżu na południe od Kopenhagi ciągnie się wybrzeże klifowe dochodzące do 41 m wysokości, zwane Stevns Klint. Klif zbudowany jest z warstw kredowych, które powstały przed 65 milionami lat.

Południowo-zachodnie wybrzeże Zelandii charakteryzuje się piękną i urozmaiconą linią brzegową, pełną wysp, półwyspów, przesmyków, mierzei, fiordów i zatoczek. Ten malowniczy obszar jest szczególnie interesujący ze względu na znajdujące się tu przepiękne plaże oraz wydmy osłonięte różami.

Ponad dwa razy mniejsza od Zelandii jest wyspa Fionia. Jej krajobraz jest bardzo zróżnicowany. Prawie cała wyspa pokryta jest pagórkami o najróżniejszych kształtach i wielkościach. Na środkowej Fionii, na zachód od Odense, rozciąga się najwyższe pasmo wzgórz, którego wysokość dochodzi do ok. 130 m. Północna część wyspy jest równiną. Wybrzeża Fionii pokrywają plaże. Łagodny klimat wyspy oraz żyzne gleby sprzyjają roślinom. Zadbane ogrody i domy we wsiach i miastach podkreślają urok wyspy. Szczególnie interesującym jest fakt, że na Fionii znajduje się wiele wiosek, których struktura zachowała się od czasów średniowiecza. Zachowało się w nich wiele domów o drewnianej konstrukcji nośnej (mur pruski) z dachami krytymi trzcina. Ze względu na wartości kulturowe wytypowano 25 wiosek na Fionii i przyległych wyspach, które są pod ścisłą ochroną. Przykładem mogą być wsie Male i Viby na północy wyspy na półwyspie Hindsholm, Kaerby na zachodniej Fionii, Voldtofte w południowo-zachodniej części wyspy, Lyo By na wyspie Lyo, Tranekaer na wyspie Langeland. Na obszarze Fionii znajduje się ponad 100 dużych starych dworów z imponującymi budynkami mieszkalnymi jak i gospodarczymi, które otoczone są starymi, zadbanyymi parkami.

Spośród Archipelagu Wysp Fiońskich na uwagę zasługuje Aeroe – największa z wysp niepołączonych z Fionią mostem, nazywana również jego perłą ze względu na malownicze łagodne, zielone wzgórza, na szczytach których stoi wiele wiatraków.

Połowę mniejszą od Zelandii, liczącą około 1200 km² jest wyspa Lollandia, która wraz z wyspą Falster nazywane są przez Duńczyków Wyspami Morza Południowego. Lollandia jest płaską wyspą. Najwyższe wzniesienie dochodzi do 30 m. Najbardziej charakterystyczne dla tamtejszego krajobrazu są rozległe połacie pól uprawnych i niewielkie skupiska obszarów leśnych. Na południe od miasta Maribo znajduje się skupisko kilku jezior, których obszar przekracza 900 ha. Falster jest podobna do Lollandii. Jednak jej krajobraz jest bardziej pagórkowaty, a wysokość najwyższego wzniesienia wynosi 44 m. W południowo-wschodniej części wyspy leżą jedne z najładniejszych plaż

wschodniej Danii. Południowy cypel wyspy, Gedser Odde, jest najdalej na południe wysuniętym punktem Danii.

Opisując walory przyrodnicze Danii niewątpliwie należy zwrócić uwagę na malowniczy Bornholm⁷, którego południe stanowią szerokie, piaszczyste plaże pokryte wydmowymi piaskami i porośnięte roślinnością, a północ – skalne wybrzeże. Bornholm jest wypiętrzeniem na styku dwóch płyt tektonicznych o odmiennej budowie geologicznej. Około 2/3 północnej i środkowej części wyspy jest utworzone z twardych skał granitowych i gnejsu datowanych na około 1,4 mld lat (jedne z najstarszych w Europie). Na skutek ruchów tektonicznych powstały na Bornholmie doliny szczelinowe o skalistych ścianach, bogato pokrytych roślinnością. Na wyspie znajduje się ich około 70. Przeciętna szerokość tych dolin wynosi 60 m, a ich łączna długość wynosi około 12 km. Wiosną na rzece w szczelinowej dolinie Dondalen tworzy się wodospad (Dondalfaldet) o wysokości do 25 m. Złożoność budowy geologicznej wyspy powoduje, że jest ona silnie zróżnicowana krajobrazowo. Najdalej na północ wysuniętym krańcem Bornholmu jest Hammeren. Ze względu na swoje malownicze położenie jest to jedno z najciekawszych miejsc na wyspie. Najwyższym punktem wyspy jest wzniesienie Rytterknaegten (163 m n.p.m.) nazywane wzgórzem Rycerzyk. Na wzniesieniu stoi wieża z platformą widokową na wysokości 184 m n.p.m.

Podsumowując walory przyrodnicze, należy stwierdzić, iż Dania co prawda nie ma gór, ale krajobraz jej jest bardzo urozmaicony na skutek oddziaływania morza, wiatrów, opadów i z tego względu zatoki, fiordy, klify, wydmy, plaże, jeziora, rzeki stanowią bardzo interesujące produkty turystyczne.

1.2. Walory wypoczynkowe

Kolejnym czynnikiem decydującym o atrakcyjności turystycznej danego regionu są jego walory wypoczynkowe, będące elementem przyciągającym turystów. W przypadku Danii ocena walorów wypoczynkowych obejmowała głównie walory związane z wodą oraz niski stopień urbanizacji, mniejszy wpływ ma szata leśna czy też rzeźba terenu. Łagodne wzgórza, majestatyczne bukowe lasy i wybrzeże z rozległymi piaszczystymi plażami nadają temu krajowi niepowtarzalne i subtelne piękno.

Za duńskie obszary o największych walorach wypoczynkowych powszechnie uważa się wybrzeża, liczące ponad 7300 km. Najbardziej popularnym regionem jest Jutlandia Zachodnia, położona nad Morzem Północnym. Cały pas wybrzeża Zachodniej Jutlandii jest wspaniałą, długą i szeroką piaszczystą plażą, z małymi domami letniskowymi na wzgórzach. Tutaj przyjeżdżają amatorzy słońca, pasjonaci windsurfingu i golfa, lubiący piesze wędrówki

⁷ Por. P. Zralek, *Bornholm – przewodnik*, I wydanie, Wyd. TD, Agencja Warszawa 2005.

i miłośnicy przyrody. Wzdłuż brzegów, fiordów wokół miasta Esbjerg istnieją idealne warunki dla wędkarzy. Zachodnia Jutlandia nadaje się doskonale do aktywnego wypoczynku. Są tu niezliczone parki zabaw letnich, obiekty sportowe, miejsca dla wędkarzy, tory gokartowe i wypożyczalnie kajaków, ogrody botaniczne i zoologiczne (tab. 1).

Tabela 1. Ogrody roślin i zwierząt na terenie Danii

Ogrody roślin i zwierząt	Lokalizacja
Ogród Zoologiczny	Zelandia, Kopenhaga
Ogród Botaniczny	Zelandia, Kopenhaga
Ogrody Birkegaarden	Zelandia, Taagerup
Akwarium Danii	Zelandia, Charlottenlund
Frydenlund Park Ptaków	Fionia, Tommerup
Odense Zoo	Fionia, Odense
Joboland Braendesgardshaven	Bornholm
Aalborg Zoo	Jutlandia, Aalborg
Muzeum Morza Północnego	Jutlandia, Hirthals
Jesperhus / Park Kwiatów	Jutlandia, Legind Bjerge
Randers Regnskov / Tropikalne Zoo	Jutlandia, Randers
Kattegatcentret / Akwarium Morskie	Jutlandia, Grenaa
Akwarium Słodkiej Wody	Jutlandia, Silkeborg
Jyllands Park Zoo i Park Rozrywki	Jutlandia, Haunstrup
Ebeltoft Zoo	Jutlandia, Ebeltoft
Hjorthoejgaard Park Zwierząt i Starych Maszyn	Jutlandia, Karup
Loeveparcken / Park Lwów. Zoo z safari	Jutlandia, Givskud
Muzeum Rybołówstwa i Żeglugi. Akwarium Morskie	Jutlandia, Esbjerg
Knuthenborg Safari Park	Lolland, Bandholm

Źródło: na podstawie stron: www.dania.modos.pl i www.spangshus.dk.

Pomimo iż Zachodnia Jutlandia ma najwięcej do zaoferowania w letnim półroczu, to również przez resztę roku można tu ciekawie spędzać czas. Z wypoczynkowego punktu widzenia na uwagę zasługuje również Jutlandia Północna. Tu w pobliżu miasta Skagen – jak już wspomniano – spotykają się dwa morza: Północne oraz Bałtyckie, tworząc niepowtarzalny krajobraz. Tutaj leży również Aalborg i piękny Limfjorden. Najbardziej wysuniętym punktem Danii (poza Grenlandią) jest przylądek Grenen, który uznawany jest za jedno z najbardziej atrakcyjnych turystycznie miejsc tego kraju. Duńczycy nazywają go Krainą Światła, gdyż posiada statystycznie największą ilość

nasłonecznienia w ciągu roku (biorąc pod uwagę obszar całej Danii). Są to doskonałe tereny rekreacyjne – raj dla miłośników spokoju i malowniczych widoków oraz szerokich plaż rozciągających się nad Morzem Północnym. Wielkim powodzeniem cieszą się również plaże Zelandii. Zelandia Północna od lat była miejscem letniego wypoczynku dla członków rodziny królewskiej, a w szczególności tereny ciągnące się od Kopenhagi do Helsingor, zwane powszechnie „Duńską Riwierą”. Doskonałe walory wypoczynkowe posiada również Bornholm i w związku z tym budzi zainteresowanie turystów już od ponad 150 lat. Wśród nich są oczywiście turyści duńscy pochodzący głównie z okolic Kopenhagi oraz Niemcy, którzy upodobili sobie okolice Allinge-Sandvig, gdzie zaczęły nagminnie wyrastać nowe eleganckie hotele z importowanym z Niemiec personelem. Częstymi bywalcami na Bornholmie są również Norwegowie i Szwedzi, a nawet Holendrzy oraz Brytyjczycy. Istnieje tu kilkadziesiąt hoteli i pensjonatów różnej kategorii, które łącznie oferują ponad 9 000 miejsc. Do tego należy doliczyć prywatne kwatery i domki letniskowe i campingowe o łącznej ilości miejsc ponad 17 000⁸. Bornholm jest również popularnym miejscem odwiedzin żeglarzy i luksusowych promów odbywających rejsy po Bałtyku. Popularne jest też organizowanie szkoleń i konferencji przy wykorzystaniu istniejącej bazy noclegowej. Bornholmczycy doskonale wykorzystali walory środowiskowe swojej małej ojczyzny. Rozbudowali porty jachtowe, stworzyli sieć nowoczesnie wyposażonych kempingów, wytyczyli szlaki piesze, rozwinęli sieć informacji turystycznej, zadbali o odpowiednie wyeksponowanie krajoznawczych ciekawostek. Na tę słoneczną wyspę przybywa ponad 500 000 turystów rocznie.

Kolejnym bardzo popularnym miejscem wypoczynkowym w Danii jest Langeland – długa, wąska wyspa zlokalizowana w archipelagu fiońskim. Jest to doskonałe miejsce dla amatorów windsurfingu. Główne miasto to Rudkøbing, ze starym portem rybackim i brukowanymi uliczkami, ale również z nowoczesną przystanią jachtową, przy której stoją kawiarenki na wolnym powietrzu. Na wschód od Langeland położona jest wyspa Lolland, na której mieści się największy i najpopularniejszy duński ośrodek wczasowo-wypoczynkowy z gigantycznymi krytymi basenami o subtropikalnym klimacie, ze sztucznymi falami oraz wodnymi zjeżdżalniami zwany Lalandia. Położona jest ona przy jednej z najpiękniejszych duńskich plaż, ma nowoczesnie i kompleksowo urządzone domki letniskowe, centrum gastronomiczno-handlowe z dyskotekami i restauracjami.

W każdym z wyżej wymienionych regionów Danii znajdziemy skupiska domków letniskowych. Otóż domki letniskowe są najpopularniejszym miejscem zakwaterowania podczas urlopu wśród Duńczyków. Duńczycy wypoczywają

⁸ Por. P. Zralek, *Bornholm – przewodnik*, I wydanie, Wyd. TD Agencja, Warszawa 2005.

w nich zarówno latem, jak i zimą. Robią zakupy w lokalnych sklepikach, odwiedzają farmy produkujące zdrową żywność, kupują świeże ryby nad morzem, rozmawiają z okolicznymi mieszkańcami. Taką formę wakacji i spędzania wolnego czasu Duńczycy najczęściej wybierają.

1.3. Walory kulturowe

Istotnym czynnikiem decydującym o atrakcyjności turystycznej Danii są jej walory kulturowe, czyli zabytki, muzea, rezerваты czy imprezy kulturowe. Duńska kultura opiera się na narodowych tradycjach i wartościach. Duńczycy są bardzo dumni ze swojej kultury. Pod pojęciem duńskiej kultury kryje się duńskie słowo: „hygge”. „Hygge” to uczucie swobody i odprężenia, odczuwane w samotności lub w towarzystwie innych. Duńska kultura jest wszechstronna i obejmuje niemal wszystko: od szaleństw przy oglądaniu meczów po wieczorki poetyckie w miejscowej kawiarni czy przedstawienia teatralne lub koncerty, czy też zwiedzanie muzeów posiadających wiele ciekawych zbiorów (tab. 2). Duńskie muzea sztuki posiadają bardzo duże zbiory malarstwa i rzeźby artystów duńskich oraz bardzo wielu artystów europejskich (szczególnie z XIX i XX w.). Carl Jacobsen, syn założyciela browaru Carlsberg, podarował państwu duńskiemu największą prywatną kolekcję malarstwa i rzeźby Ny Carlsberg Glyptotek. Na uwagę zasługują także tzw. ożywione muzea. Szczególnie ciekawe są muzea, gdzie oprócz eksponatów można spotkać ludzi w strojach historycznych z danej epoki, prezentujących dawne warsztaty pracy. Skanseny (tab. 2), wioski z epoki żelaza, wioski wikingów, wioski typowe dla jakiegoś regionu sprzed stu lat ożywają w lecie i przyciągają turystów z całego świata.

Dania jest współczesnym królestwem europejskim z rodowodem Wikingów. Wielowiekowa historia Danii pozostawiła swoje ślady w postaci ruin zamków (tab. 3), które z czasem straciły swoje obronne znaczenie i nabrały charakteru eleganckich pałaców. Większość zamków i pałaców znajduje się w prywatnym posiadaniu starych arystokratycznych rodzin i zamożnych obywateli. Kilka zamków i pałaców należy do panującej rodziny królewskiej. Kilka obiektów historycznych jest własnością państwa duńskiego. Niektóre zamki są udostępnione do zwiedzania, inne częściowo pełnią funkcję hoteli, ośrodków konferencyjnych, urządzają okolicznościowe przyjęcia dla dużych grup ludzi. Tradycyjnie do zamku czy dworu położonego poza Kopenhagą należy duże gospodarstwo rolno-leśne, którego dochody są podstawą utrzymania ich właścicieli. Majątki tego typu przechodzą drogą dziedziczenia na następcę pokolenia.

Tabela 2. Wybrane muzea oraz skanseny na terenie Danii

Muzea / muzea sztuki / skanseny	Miejscowość
Nationalmuseet / Muzeum Narodowe	Zelandia, Kopenhaga
Tojhusmusset / Muzeum Historyczne Obronności i Broni	Zelandia, Kopenhaga
Rosenborg Slot / Muzeum Zbiorów Królewskich	Zelandia, Kopenhaga
Thorvaldsens Museum / Zbiory rzeźby i malarstwa Thorvaldsena	Zelandia, Kopenhaga
Ny Carlsberg Glyptotek / Muzeum Sztuki	Zelandia, Kopenhaga
Statens Museum for Kunst / Państwowe Muzeum Sztuki	Zelandia, Kopenhaga
Charlottenborg / Wystawy Sztuki	Zelandia, Kopenhaga
Louis Tussaud Wax Museum / Muzeum Figur Woskowych	Zelandia, Kopenhaga
Louisiana / Muzeum Sztuki Nowoczesnej	Zelandia, Humlebaek
Veksoelund / Galeria Rzeźby	Zelandia, Veksoe
Det Danske Filmmuseum / Duńskie Muzeum Filmu	Zelandia, Kopenhaga
Geologisk Museum / Muzeum Geologiczne	Zelandia, Kopenhaga
Orlogsmuseet / Muzeum Marynarki Wojennej	Zelandia, Kopenhaga
Kobenhavns Bymuseum / Muzeum Miasta Kopenhagi	Zelandia, Kopenhaga
Post & Tele Museum / Muzeum Poczty i Telekomunikacji	Zelandia, Kopenhaga
Thorvaldsen / Muzeum Thorvaldsena	Zelandia, Kopenhaga
Danmarks Jernbanemuseum / Muzeum Kolejnictwa	Fionia, Odense
Europaeisk Automobilmuseum / Muzeum Motoryzacji	Fionia, Odense
Dom H.C. Andersena / Muzeum	Fionia, Odense
Den fynske Landsby / Wieś duńska 100 lat temu, Skansen	Fionia, Odense
Moentergaarden / Muzeum Miasta	Fionia, Odense
Hollufgaard / Muzeum Archeologiczne i Krajobrazowe	Fionia, Odense
Bornholms Museum / Muzeum Bornholmskie	Bornholm, Ronne
Landbrugsmuseet Melstedgard / Muzeum Rolnictwa utworzone w zabudowaniach gospodarstwa Melstedgard	Bornholm, Melsted
Bornholms Kunstmuseum / Muzeum Sztuki Bornholmu	Bornholm, Helligdommen
Hvolris Jernalderlandsby / Wioska z Epoki Żelaza	Jutlandia, Hvolris k. Hobro
Fregatten Jylland / Fregata Jutlandia, Statek-muzeum	Jutlandia, Ebeltoft
Hjerl Hede / Skansen	Jutlandia, k. Vinderup
Minibyen i Varde / Mini-miasto	Jutlandia, Varde
Hjemsted Oldtidspark / Muzeum Znaleźisk z Epoki Żelaza i Park Rozrywki	Jutlandia, Skaerbaek
Trapholt / Muzeum Sztuki	Jutlandia, Kolding
Danmarks Cykelmuseum / Muzeum Rowerów	Jutlandia, Aalestrup
Aalholm Automobil Museum / Muzeum Samochodów	Lolland, k. Nysted
Museum Polakkasernen / Muzeum Izba :Polska	Lolland, Taagerup k. Roedby

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.museums.dk.

Tabela 3. Niektóre zamki, pałace i dwory na terenie Danii

Zamki / pałace / Dwory	Miejscowość
Kronborg Slot / Zamek Kronborg (zarnek rodowy Hamleta w utworze W. Szekspira)	Zelandia, Helsingor
Fredensborg Slot og Slotshave / Pałac Fredensborg i Ogród	Zelandia, k.Hillerod
Christiansborg Slot i Zamek Christiansborg, Siedziba Parlamentu, Sądu Najwyższego oraz Kancelarii Prezesa Rady Ministrów	Zelandia, Kopenhaga
Amalienborg / Oficjalna Rezydencja Królowej Danii	Zelandia, Kopenhaga
Rosenborg Slot / Pałac Rosenborg – Muzeum Zbiorów Królewskich	Zelandia, Kopenhaga
Bernstorff Slotshave / Ogród przy Pałacu Bernstorff	Zelandia, Kopenhaga
Ledreborg Slot / Zamek Ledreborg	Zelandia, Lejre k. Roskilde
Lerchenborg Slot / Pałac Lerchenborg	Zelandia, k. Kalundborg
Gl. Avernoes / Dwór	Fionia, Assens
Harridslevgaard / Pałac Harridslevgaard	Fionia, Bogense
Krengerup / Majątek Ziemski	Fionia, Glamsbjerg
Hindsgavl Slot / Pałac Hindsgavl	Fionia, Middelfart
Rodkilde Herregard / Dwór Rodkilde	Fionia, Ulbolle
Lykkesholm Slot / Zamek Lykkesholm	Fionia, Gislev
Egeskov Slot / Zamek Egeskov	Fionia, Kvaerndrup
Hvidkilde Slot / Pałac Hvidkilde	Fionia, Svendborg
Borglum Kloster / Borglum Klasztor	Jutlandia, Lokken
Saebygaard / Saebygaard Dwór – Muzeum	Jutlandia, Saeby
Dronninglund Slot / Pałac Dronninglund	Jutlandia, Dronninglund
Gammel Estrup / Dwór Gammel Estrup	Jutlandia, Auning
Clausholm Slot / Pałac Clausholm	Jutlandia, Randers
Rosenholm Slot / Zamek Rosenholm	Jutlandia, Hornslet k. Aarhus
Skarrildhus, (dawny dwór Clasonsborg)	Jutlandia, k. Skarrild
Grasten Slot og Slotshave / Pałac Grasten wraz z ogrodem	Jutlandia, Grasten
Nedergaard / Dwór Nedergaard	Langeland, Tranekaer

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.goscandinavia.about.com/od/historyart/tpcastlesdenmark

Analizując walory kulturowe Danii, nie sposób pominąć parków rozrywki, należą one bowiem do najliczniej uczęszczanych, zwłaszcza w weekendy oraz wakacje. Parki rozrywki (tab. 4) oferują wspólną zabawę dzieciom i do-

rosłym. Z reguły parki rozrywki położone są na dużych obszarach w ładnym otoczeniu przyrody. Pełne fantazji i emocji rozrywki pozwalają na wspaniałe relaks. Najbardziej znanym duńskim parkiem rozrywki jest oczywiście Legoland.

Tabela 4. Parki rozrywki na terenie Danii

Park rozrywki	Miejscowość
Sommerland Sjaelland / Park Rozrywki Zelandia	Zelandia, Nykobing Sj.
Tivoli / Park Rozrywki	Zelandia, Kopenhaga
Bakken / Park Rozrywki Bakken	Zelandia, Klampenborg k. Kph
Eksperymentarium	Zelandia, Hellerup, Kopenhaga
Fantasy World / Świat Fantazji	Zelandia, Ringsted
BonBon-Land / Park Rozrywki BonBon	Zelandia, Holme Olstrup
Joboland – Braendesgardshaven	Bornholm
Lindegardens Fiskeso / Park Wędkowy	Fionia, Gunstrup k. Otterup
Lokken Fiskepark / Park Wędkowy	Jutlandia, Lokken
Skive Badeland / Park Wodny	Jutlandia, Skive
Legoland / Park Rozrywki Legoland	Jutlandia, Billund
Holstebro Badeland / Park Wodny	Jutlandia, Holstebro
Tivoli Friheden / Park Rozrywki Friheden	Jutlandia, Aarhus
Djurs Sommerland / Park Rozrywki Djursland	Farup k. Saltum
Farup Sommerland / Park Rozrywki Farup	Jutlandia, Nimtofte
Lalandia / Park Wodny	Lolland, Rodby

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.spangshus.dk.

Istotnym elementem kultury duńskiej są imprezy kulturowe. Tematyka imprez jest bardzo zróżnicowana. Obejmuje ona między innymi: muzykę, działalność teatralną, filmową i telewizyjną, tańce towarzyskie i baletowe, folklor i sztukę ludową, działalność piosenkarską, fotografię artystyczną, wystawy malarstwa, rzeźby, imprezy z zakresu literatury oraz plenery artystyczne. Z uwagi na wysoką rangę artystyczną należy zwrócić szczególną uwagę na festiwale muzyczne o wieloletnich tradycjach. Do najbardziej znanych corocznie odbywających się festiwali należą Roskilde Festival (lipiec), który jednocześnie jest jednym z największych rockowych festiwali na świecie czy Copenhagen Jazz Festival (lipiec), w czasie którego odbywa się ponad 500 koncertów na 15 scenach pod gołym niebem i w 50 salach koncertowych. Spośród kulturowych imprez muzycznych warto również wspomnieć folklorystyczny, corocznie odbywający się Tondor Festival (sierpień) oraz Aarhus

International Jazz Festival (lipiec) będący lokalnym wydarzeniem o światowej randze. Do innych popularnych festiwali należą: Aarhus Film Festival, NatFilm Festival, Odense International Film Festival, Copenhagen Design Week, Copenhagen Fashion Weekend, Copenhagen International Fashion Fair, Copenhagen Night of Culture.

1.4. Walory specjalistyczne

Obok walorów przyrodniczych, krajoznawczych, wypoczynkowych oraz kulturowych warto wspomnieć o walorach specjalistycznych, którymi może poszczycić się Dania z racji swojej bliskości do morza. Najważniejsze spośród nich to: walory rowerowe, kajakowe, żeglarskie, wędkarskie, jeździeckie oraz nurkowe.

Spływy kajakowe i łodziami kanoe są jednym z najlepszych sposobów łączenia relaksu z aktywnością fizyczną. Kajakarstwo uważane jest za jeden z kilku najbardziej popularnych sportów w Danii. Ogromny wpływ na jego popularność miał fakt, iż jest to sport przyjazny dla środowiska, co dla Duńczyków ma ogromne znaczenie. Najważniejsze dla kajakarzy rzeki to: Susaen na Zelandii, Gudenaen w Jutlandii, a także mniejsze Skjern A, Karup A i Norrea. W zatoce Helnaes na południu Fionii organizowane są wycieczki kajakowe z przewodnikiem, a pływając kajakiem po kanałach Kopenhagi można zwiedzać miasto. Chętni mogą także zagrać w kajakowe waterpolo. Należy również zaznaczyć, iż uprawianie kajakarstwa podlega w Danii określonym przepisom.

Duńskie wody doskonale nadają się na spędzenie wakacji pod żaglami. Fiordy, cieśniny i przesmyki to świetne miejsca do żeglowania dla całej rodziny, a największą popularnością cieszą się archipelag południowej Fionii, Smalandshavet i Limfjorden. Dania oferuje również znakomite możliwości żeglowania na pełnym morzu. Dla tych, którzy chcą wybrać się na morze bez ciągłego przybijania do brzegu, najlepszym rozwiązaniem będzie rejs na Kattegat lub Skagen na krańcu Danii. Również na Bałtyku są świetne warunki do żeglowania po morzu. Jednym z interesujących celów takiej wyprawy może być wyspa Bornholm. Żeglarze znajdą na duńskich wodach mnóstwo dogodnych miejsc do cumowania. Obszary te są dokładnie oznakowane. Wzdłuż wybrzeża Danii liczącego około 7 300 kilometrów jest ponad 500 małych i dużych przystani dla jachtów, a także 500 wysp, do których również można przybijać. Wielu Duńczyków posiada własne jachty, łodzie, żagłówki, ale można również je wypożyczyć. W portach znajdują się wypożyczalnie. Można także odbyć rejsy wycieczkowe starymi zabytkowymi żaglowcami, które stoją przycumowane w starych portach duńskich, tworzących urokliwe miasteczka z pięknymi domkami, brukowanymi uliczkami i niezwykłą atmosferą.

Obok kajakarstwa i żeglarstwa bardzo popularne w Danii jest wędkarstwo. Dania to raj dla wędkarzy. Nigdzie nie ma takiej różnorodności gatunków ryb na tak małym obszarze jak w Danii. W każdym zakątku Danii, na dużych i małych wyspach wędkarze znajdują doskonale łowiska w głębokich fiordach, otoczonych lasami zatokach, przy piaszczystych plażach Morza Północnego i niezliczonych molach, falochronach i ostrogach. Położenie na styku Morza Północnego i Bałtyckiego zapewnia dostęp do cieśnin – Skagerrak, Kattegat, Sund, Wielki Bełt i Mały Bełt, przez które morska woda przepływa często z prędkością rzeki – szczególnie te miejsca obfitują w ryby morskie, takie jak płastugi, belony czy dorsze. Najobfitszym oraz najbardziej zróżnicowanym obszarem wędkarskich połowów „w morzu” jest Żółta Rafa zachodniego wybrzeża północnej Jutlandii. Regionem duńskim, gdzie wędkarstwo odgrywa priorytetową rolę, jest wyspa Bornholm, która jest bodaj najlepszym w Europie miejscem do poławiania z brzegu troci wędrowniej i łososia.

Prawdziwym rajem dla wędkarzy są duńskie rzeki i strumienie. W górnych odcinkach rzek, gdzie nurt rzeki na ogół jest najsilniejszy, najpowszechniej występującym gatunkiem ryb jest pstrąg potokowy, a w niższych partiach rzek, gdzie nurt jest słabszy – lipień. W duńskich jeziorach łowi się słodkowodne okonie, sandacze oraz szczupaki.

Wody duńskie oferują możliwość nurkowania oraz nauki tego sportu. Główną atrakcją jest nurkowanie w wodach morskich, na których skalistych dnach leżą wraki statków. Większość najbardziej atrakcyjnych wraków leży w odległości 1–2 mil morskich od brzegu. Nurkowanie w morzach oblewających Danię generalnie jest niebezpieczne z powodu występujących tam bardzo silnych prądów.

Bardzo popularne w Danii jest jeździectwo. Działa tu bardzo dużo stadnin koni, oferujących przejażdżki po wyznaczonych drogach. Szlaki konne są równie gęste jak rowerowe, a ich szerokość wynosi dwa i pół metra. Na drogach publicznych trzeba, jechać gęsiego, trzymając się prawej strony drogi. Najlepsze warunki do jeździectwa są na terenach leśnych, gdzie można jeździć konno po wszystkich drogach. Wymarzoną krainą do jazdy konnej jest Północna Jutlandia. Jest tu wiele otwartych przestrzeni oraz widoki nad morza. Natomiast w Gribskov w Zelandii znajduje się cała sieć drózek prowadzących przez piękne lasy liściaste. Atrakcją dla dzieci są kucyki i małe, łagodne koniki islandzkie.

Podsumowując walory turystyczne Danii, należy stwierdzić, iż są one różnorodne, a więc mogą zaspokoić wypoczynek dla bardzo zróżnicowanych grup ludności ze względu na wiek, wykształcenie, sprawność fizyczną, zainteresowania.

2. Wykorzystanie niektórych walorów turystycznych Danii

Z gospodarczego punktu widzenia sprawą ważną jest wykorzystanie walorów turystycznych przez społeczeństwo. Znaczna część tych walorów wymaga ponoszenia kosztów związanych z ich utrzymaniem, toteż poprzez ich wykorzystanie można uzyskiwać pewne przychody pozwalające na zwrot ponoszonych kosztów związanych z ich eksploatacją.

Ewidencja osób korzystających z poszczególnych walorów turystycznych obejmuje tylko niektóre z nich (tab. 5), niemniej jednak daje pewne wyobrażenie o wykorzystaniu także walorów przyrodniczych. Można w przybliżeniu założyć, że osoby odwiedzające muzea i wystawy sztuki korzystają także z walorów przyrodniczych, ale niekoniecznie ci, którzy korzystają z parków rozrywki, również odwiedzają muzea, zamki i dwory.

Tabela 5. Liczba osób odwiedzających najpopularniejsze obiekty (produkty) turystyczne na terenie Danii w latach 2002–2006 (w tys.)

Forma atrakcji	2002	2003	2004	2005	2006
Parki rozrywki	10 741	11 213	11 132	11 299	11 338
Kościoły i klasztory	501	454	509	482	465
Muzea i wystawy sztuki	10 465	10 540	11 243	11 270	11 574
Zamki i dwory	80	81	58	59	59
Zoo i parki dla zwierząt	3 678	3 919	3 909	3 878	3 850
Razem:	25 464	26 209	26 852	26 987	27 286

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.visitdenmark.com.

Dane zawarte w tab. 5 wskazują, że mniej więcej liczba osób odwiedzających muzea i wystawy sztuki pokrywała się z liczbą turystów korzystających z parków rozrywki.

Ponadto warto zauważyć, że:

- 1) liczba osób odwiedzających parki rozrywki, muzea oraz zoo i parki dla zwierząt w 2006 r. była większa niż w 2002 r.,
- 2) wśród odwiedzających istnieje duży udział gości zagranicznych. Przemawiają za tym następujące dane. Liczba mieszkańców Danii wynosi 5,5 mln, a więc przeciętnie każdy mieszkaniec w 2006 r. dwukrotnie odwiedzałby park rozrywki i dwukrotnie muzea, co jest mało prawdopodobne, ale możliwe,
- 3) spada liczba osób odwiedzających kościoły, zamki i dwory.

Duża liczba turystów odwiedzających muzea i wystawy sztuki związana jest częściowo z bezpłatnym do nich wstępem, jak też ogromnym urozmaicheniem wystaw i ekspozycji. Dania jest krajem o niezwykle bogatej historii wzornictwa. Wystawy przybliżają tradycje tego wzornictwa, które określić można jako ponadczasowo proste, funkcjonalne i wykonane z wysokiej jakości materiałów, co sprawia, iż Duńczycy uznawani są za liderów światowego wzornictwa.

Tabela 6. Niektóre obiekty turystyczne Danii według liczby odwiedzających

Nazwa	Rodzaj	Liczba odwiedzających (rok)
Tivoli	Park rozrywki	4 396 000
Dyrehavsbakken	Park rozrywki	2 600 000
Legoland	Park rozrywki	1 500 000
Zoologish Have, Kobenhavn	Ogród zoologiczny w Kopenhadze	1 148 000
Faarum Sommerland	Park w Farum	557 000
BonBon-Land	Park BonBon-Land	503 000
Djurs Sommerland	Park Djurs	495 000
Nationalmuseet, Prinsens Palads	Pałac Książęcy	463 000
Statens Museum for Kunst	Narodowe Muzeum Sztuki	413 000
Aalborg Zoologiske Have	Ogród zoologiczny w Aalborg	389 000
Odense Zoo	Zoo w Odense	378 000
Aros	Muzeum w Aros	373 000
Den Gamle By	Stare Miasteczko	362 000
Louisiana	Muzeum Sztuki Luizjana	351 000
Den selvejende institution Givskud Zoo	Samodzielna instytucja Givskud Zoo	339 000
Rundetarn	Okragła wieża w Kopenhadze	335 000
Eksperimentarium	Eksperimentarium	330 000
Ny Carlsberg Glyptotek	Muzeum – Carlsberg	285 000
Tivoli Friheden	Tivoli Friheden	281 000
Jesperhus Blornsterpark	Park z kwiatami Jesperhus	268 000

Źródło: Tourismen Regionalt, national Or Internationalt, Danmarks Statistik, oplag 2008; rozdział 2.5 „Attraktioner”, s. 42.

Obok muzeów i wystaw, najchętniej odwiedzanymi są również duńskie parki rozrywki. Z reguły położone są one na dużych obszarach w ładnym otoczeniu przyrody, co pozwala na dobry relaks i zabawę zarówno dla dzieci

jak i dorosłych. Niektóre parki oferują również miejsca noclegowe, centra odnowy biologicznej i baseny. Najczęściej odwiedzanymi przez turystów są Ogrody Tivoli oraz park rozrywki położony w samym centrum Kopenhagi (tab. 6). W 2010 roku park rozpoczął 168 sezon swojej działalności. Poza znajdującymi się tam karuzelami, kolejkami, estradami, na których aktorzy odgrywają sztuki bądź scenami, na których regularnie odbywają się koncerty, znajdują się tam kawiarnie i wykwintne restauracje, bar szybkiej obsługi. Odbywają się tam pokazy duńskiej pantomimy, balety wystawiane od 1844 roku, których nie można zobaczyć w żadnym innym miejscu na świecie. Teatr pochodzi z 1874 roku i jest najstarszym budynkiem znajdującym się w parku. Park zapewnia atrakcje wszystkim odwiedzającym niezależnie od wieku. Tivoli corocznie odwiedza 4,3 mln turystów. Na drugim miejscu plasuje się park rozrywki zwany Dyrehavsbakken, który jest najstarszym na świecie parkiem rozrywki (2,5–2,7 mln odwiedzających), którego historia sięga 1583 roku, trzecim – położony w Billund Legoland, który cały zbudowany jest z klocków Lego i wyglądający z góry jak małe miasteczko. Znajdują się tam miniatury licznych budowli przypominających stadion drużyny Kopenhaga, Pałac królewski. Park rozciąga się na łącznej powierzchni 12,3 ha. Corocznie odwiedza go 1,5 mln osób. Duńskie parki rozrywki są niezwykle popularne. Zaobserwujemy, że spośród pierwszych dziesięciu najczęściej odwiedzanych atrakcji turystycznych w Danii, aż sześć stanowią własne parki rozrywki. Należy podkreślić, iż mamy tu do czynienia z liczbą osób odwiedzających niektóre obiekty turystyczne, a więc większość z nich nie korzysta z noclegów, ponieważ mieszka niedaleko tych obiektów. Natomiast nas interesują turyści odwiedzający, którzy przynajmniej przez jedną noc korzystali z miejsc zbiorowego lub indywidualnego zakwaterowania⁹. Tacy turyści w większym stopniu niż jednodniowi przyczyniają się do rozwoju danego terenu. Dlatego ważnym zagadnieniem jest podaż miejsc noclegowych, ich struktura i wykorzystanie.

3. Baza noclegowa w Danii

W 2007 r. baza noclegowa zbiorowego zakwaterowania w Danii składała się z 477 obiektów hotelowych i podobnych oraz z 598 pozostałych obiektów, a więc schronisk, kempingów, ośrodków wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego, ośrodków kolonijnych, ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych, pól namiotowych, domków letniskowych itp. Liczba miejsc noclegowych w hotelach i podobnych obiektach (motele, pensjonaty, schroniska itp.) wynosiła 73 tys. i w pozostałych 305 tys., a więc łącznie Dania dysponowała

⁹ Por. *Turystyka w 2008 r.*, GUS, Warszawa 2009, s. 12.

dziennie 378 tys. miejsc noclegowych¹⁰. Czyli na tysiąc mieszkańców tego kraju przypadało 13,6 miejsc w obiektach hotelowych, to

	w pozostałych		55,5
podczas gdy w Polsce odpowiednio	5,0	i	10,3
we Francji	20,2	i	72,3
w Holandii	12,2	i	61,7
w Szwecji	22,5	i	59,2
w Belgii	11,6	i	23,1
w Niemczech	20,0	i	19,1

Tak więc w porównaniu z państwami najbliższymi położonymi Dania ma lepiej rozwiniętą bazę noclegową niż Belgia i Niemcy i porównywalną z Holandią, a o wiele lepiej rozwiniętą niż Polska. Liczba hoteli i podobnych obiektów w Danii w latach 2002–2007 utrzymywała się na podobnym poziomie, przy znacznym wzroście w Polsce. Jednocześnie w Danii nieznacznie zwiększyła się liczba miejsc noclegowych (tab. 7) w hotelach, co by oznaczało, że ulegają likwidacji małe hotele, a powstają o większej liczbie pokoi.

Tabela 7. Liczba hoteli i podobnych obiektów oraz miejsc noclegowych w Danii na tle Polski w latach 2002–2007

Rok	Liczba obiektów		Liczba miejsc noclegowych w tys.	
	Dania	Polska	Dania	Polska
2002	477	1478	66	128
2003	471	1547	67	134
2004	480	2139	69	165
2005	480	2200	70	170
2006	473	2301	71	178
2007	477	2443	73	190

Źródło: *Turystyka 2008*, GUS, Warszawa 2009, s. 161, 162.

Należy sądzić, iż w ramach pozostałych obiektów zakwaterowania dane GUS nie ujmują w Danii domków letniskowych, które są bardzo popularną formą spędzania w nich urlopów, dni wolnych od pracy, o czym będzie mowa w dalszej części artykułu.

¹⁰ Por. *Turystyka 2008*, GUS, Warszawa 2009, s. 167.

Hotele w Danii zrzeszone są w organizacji Horesta. Najwięcej hoteli (bo aż 109 w 2007 r.) znajduje się w Kopenhadze, z tego 57 trzygwiazdkowych, 33 cztero-, 5 pięcio- 11 dwu-, i 3 jednogwiazdkowe. Ponadto w regionie Arkus znajduje się 18 hoteli, w tym 10 trzygwiazdkowych, 6 cztero- i 2 dwugwiazdkowe. Na wyspie Bornholm jest 20 hoteli, z tego 9 dwugwiazdkowych. Kopenhaga od wielu lat znajduje się w światowej czołówce miejsc konferencyjnych. Obok luksusowych hoteli duńskich mających stuletnie tradycje świadczenia kompleksowych usług na najwyższym poziomie są też hotele należące do międzynarodowych sieci takich jak Radisson, Marriott, Hilton. Są zatem w stanie zaspokoić potrzeby turystów o różnym statusie społeczno-demograficznym i ekonomicznym.

4. Turyści zagraniczni i krajowi

Stopień wykorzystania walorów i atrakcji turystycznych, w tym szczególnie miejsc noclegowych, zależy od liczby osób przybywających z zagranicy oraz liczby spędzonych dni (nocy). Celem zachęcenia tak rezydentów, jak i obcokrajowców do korzystania z bazy noclegowej hotele stosują różne formy bodźców¹¹, ponadto samo państwo poprzez odpowiednie przepisy prawne (np. ułatwienia w zakresie otrzymania wizy lub zniesienie wiz), ulgi może zachęcać do przyjazdów lub stwarzać ku temu bariery. Również inne instytucje turystyczne poprzez marketing, rzetelną informację, dobrą organizację mogą wpływać na zwiększenie popytu turystycznego. Niebagatelną rolę odgrywają sami mieszkańcy i ich stosunek do gości zagranicznych.

Rocznie w latach 2002–2007 Danię odwiedzało od 12 do 13 mln obcokrajowców¹², z tego najwięcej z Niemiec, następnie ze Szwecji i Norwegii. Liczba odwiedzających Niemców w latach 2002–2007 zmalała, a wzrosła liczba Norwegów, nieco Holendrów, Brytyjczyków i znacznie Polaków (tab. 8).

¹¹ Por. K. Kubat, J. Mierzejewska, W. Rakowski, *Dostosowywanie się hoteli warszawskich do warunków zmieniającego się otoczenia*, w: Rakowski W. (red.), *Procesy dostosowawcze województwa mazowieckiego do nowych warunków otoczenia*, WSRL, Żyrardów 2005.

¹² Dane zawarte w Roczniku Statystycznym RP z 2009 r. są znacznie niższe. Mianowicie w 2005 r. 4 699 tys. i w 2007 r. 4 681 tys. (s. 811). Rozbieżność między danymi pochodzącymi ze źródeł duńskich i polskich wynika z innej ewidencji przybywających. Dane duńskie dotyczą przybywających (niekoniecznie nocujących), dane zawarte w polskim Roczniku dotyczą tych co nocują i do tego nie obejmują nocujących w domkach letniskowych, w domach prywatnych.

Tabela 8. Liczba turystów zagranicznych z poszczególnych krajów podróżujących do Danii w okresie 2002–2007 (w tys.)

Narodowości	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Niemcy	5 323	4 763	4 746	4 764	4 755	4 898
Szwedzi	2 600	2 860	2 654	2 675	2 731	2 700
Norwegowie	2 376	2 452	2 563	2 558	2 557	2 849
Holendrzy	632	655	662	660	653	678
Brytyjczycy	382	384	394	395	401	436
Polacy	68	85	86	87	110	167
Amerykanie	151	154	166	175	181	161
Finowie	112	114	114	114	114	125
Włosi	92	85	85	84	81	78
Szwajcarzy	58	57	57	60	60	67
Inne narodowości	742	976	988	981	1 013	1 002
Razem:	12 536	12 585	12 515	12 553	12 656	13 161

Źródło: "Travel and Tourism", Euromonitor International, October 2008, rozdział "Tourism Flows Inbound in Denmark", s. 34.

W odniesieniu do tysiąca mieszkańców danego kraju największym natężeniem napływu do Danii charakteryzowali się Norwegowie, mianowicie w 2007 r. przybyło ich 604, podczas gdy Szwedów 309, Niemców 60, Holendrów 41, Polaków 4. Klimat Danii jest cieplejszy od norweskiego, stąd duża liczba przybywa ich na wypoczynek. Ponadto związki historyczno-kulturowe, ułatwienia komunikacyjne, powiązania gospodarcze, sąsiedztwo sprzyjają wzajemnym kontaktom ludności obu tych krajów, pomimo że Norwegia nie jest członkiem Unii Europejskiej.

Czynnikiem, który negatywnie wpływa na zwiększenie liczby gości zagranicznych przybywających do Danii są wszelkie obostrzenia wizowe stosowane przez rząd duński. Przeprowadzone analizy potwierdziły, iż duńskie wymogi wizowe znacznie ograniczają możliwości podróżowania do Danii narodowości takich jak Chińczycy czy Rosjanie i zniesienie chociażby częściowe wiz spowodowałoby duży napływ turystów z tych krajów. Zauważmy, iż liczba Niemców odwiedzających Danię z roku na rok malała aż do 2006 r. Pomimo geograficznego sąsiedztwa z Danią oraz podobieństw kulturowych i religijnych, Dania z biegiem lat stała się za droga na kieszeń przeciętnego Niemca. Rok 2007 był pod tym względem przełomowy, albowiem w tym roku nastąpił pewien wzrost przyjazdów. Był to rezultat wszelkich akcji marketingowych podejmowanych przez publiczną organizację duńską zwaną Visit Denmark,

promującą Danię jako atrakcyjną. Stosunkowo wysoki wzrost odnotowano również wśród przyjezdnych z Norwegii. W 2007 roku do Danii przyjechało o 10% Norwegów więcej niż w 2002 roku. Ogromny przyrost dotyczył także Polaków. W 2007 roku do Danii przyjechało o 51% Polaków więcej niż w 2006 roku. Powody tak dużego wzrostu w przypadku Polaków były nieco inne niż Norwegów czy Niemców. Przyczyniło się do tego wstąpienie Polski do Unii Europejskiej, wstąpienie do strefy Schengen, ogólny wzrost dochodów Polaków oraz większe finansowe możliwości podróży. Dodatkowo mnóstwo Polaków udaje się do Danii w celach pracy (głównie na budowach, bo w tej gałęzi było największe zapotrzebowanie), natomiast zwiedzało kraj „przy okazji”. Niewielki wzrost zanotowano również w liczbie przybyłych z Holandii, Wielkiej Brytanii oraz Finlandii i Szwajcarii. Istotnym dowodem dla jakiegoś turysty zagranicznego przyjeżdżającego do Danii, było poznawanie kuchni duńskiej oraz delektowanie się nią. W 2005 roku 7 mln nocy spędzonych w Danii przez turystów zagranicznych połączonych było ze spożywaniem lokalnych posiłków. W 2006 roku turyści wydali około 268 mln euro (2 mld koron duńskich) na duńską gastronomię. Duńska kuchnia kojarzy się ze świeżymi rybami, zawsze świeżymi warzywami i owocami oraz festiwalami kuchni organizowanymi w różnych częściach Danii¹³. Kolejnym powodem jest przyjazność dzieciom. Duńskie parki rozrywki takie jak Legoland, Lalandia, Tivoli, Farup Sommerland i Dyrehavsbakken przyciągają rzesze turystów.

„Visit Denmark”, która wraz z „Horestå” (narodową organizacją zrzeszającą hotele w Danii) przeprowadziła wiele badań oraz analiz rynków międzynarodowych, a następnie promując Danię na arenie międzynarodowej jako kraj warty zobaczenia oraz spędzenia urlopu lub chociażby weekendu, kraj mający wiele do zaoferowania. Warto również nadmienić, iż w ramach przeprowadzonych badań, Visit Denmark podzieliło wszystkich turystów przebywających na terenie Danii na grupy, w zależności od ich zainteresowań podczas wypoczynku oraz aktywności. Rozróżnia się 7 takich grup:

- 1) w spokoju i ciszy nad wodą – klasyczny pobyt na wybrzeżu, blisko natury, o niskim poziomie aktywności (26% całego obrotu turystycznego),
- 2) rozkoszowanie się naturą – wypoczynek na łonie natury o średnim stopniu aktywności, np. łowienie ryb, piesze wędrówki, spacerowanie itp. (8% obrotu turystycznego),
- 3) aktywnie na łonie natury – obejmuje turystów spędzających wakacje bardzo aktywnie, jeżdżąc na rowerze, konno itp., stanowią oni 3% obrotu,
- 4) śmieszne wakacje – polegają na odwiedzaniu atrakcji turystycznych na wybrzeżu, w mieście, robienie zakupów, wędrówki, średni poziom aktywności (25% obrotu),

¹³ Tourisimen Regionalt, National Or Internationalt. Danmarks Statistik, oplag 2008.

- 5) dobre wakacje – wakacje dla ceniących sobie luksusowe przeżycia jak golf czy Spa o średnim poziomie aktywności na łonie natury,
- 6) miejskie przyjemności – wakacje o małym stopniu aktywności dla tych, którzy chcieliby zwiedzić duńskie miasta bez stresu, dla chcących doświadczyć rozrywki oraz zobaczyć atrakcje turystyczne i przy okazji zrobić w spokoju zakupy,
- 7) wizyta w mieście – wysoka aktywność dla chcących pójść na wystawę, dobrze zjeść, wybrać się na zakupy jak i wybrać się na wędrowkę po plaży. Rodzaj tych wakacji zawiera zarówno wysoki poziom kultury, jak i wysoki poziom aktywności.

Z walorów i atrakcji turystycznych własnego kraju korzystają w pełni Duńczycy. Liczba podróżujących Duńczyków korzystających z noclegów we własnym kraju systematycznie rosła w latach 2002–2007, co prezentują poniższe dane¹⁴:

Rok	liczba w tys.	średnia liczba noclegów przypadająca na Duńczyka
2002	11 282	2,08
2003	11 326	2,09
2004	11 764	2,17
2005	12 050	2,21
2006	12 656	2,32
2007	13 424	2,44

Jak wskazują te dane, liczba turystów duńskich podróżujących po własnym kraju była do 2005 r. mniejsza od liczby gości zagranicznych. W 2006 r. liczby te się wyrównały, a w 2007 r. była już niewielka przewaga rezydentów nad turystami zagranicznymi. Ponadto wyraźnie z roku na rok rośnie liczba noclegów odbytych we własnym kraju przypadająca na 1 mieszkańca tego kraju.

5. Wykorzystanie bazy noclegowej

Właścicielom bazy noclegowej zależy, aby była ona jak najintensywniej wykorzystana, ponieważ wpływa to na jej efektywność. Skala wykorzystania miejsc noclegowych zależy właśnie od stwarzanego popytu przez gości zagranicznych i rezydentów.

¹⁴ Tourisimen Regionalt, National Or Internationalt, Danmarks Statistik, oplag 2008; rozdział 2 „Tourisme i Danmark – Overnatningsstatistik”, s. 13.

W ciągu roku do wykorzystania jest w Danii około 121 mln miejsc noclegowych¹⁵, tymczasem liczba udzielonych noclegów wynosiła od 41 716 tys. w 2000 r. do 46 036 tys. w 2007 r.¹⁶. Oznacza to, iż w 2007 r. miejsca noclegowe były wykorzystane w 38,06%¹⁷. Wynik ten należy uznać za dobry, bo obejmuje wszystkie obiekty zbiorowego zakwaterowania, a część z nich w sezonie zimowym nie jest przecież użytkowana.

Cechą charakterystyczną jest spadek gości zagranicznych korzystających z noclegów (o 5,9%) a wzrost liczby Duńczyków o 30,1% (tab. 8).

Warto zwrócić uwagę, że z ogółu turystów zagranicznych korzystających z noclegów większość z nich przebywała w domkach letniskowych, trzykrotnie mniej w hotelach (tab. 9), a jeszcze mniej na polach namiotowych. Udział % tych trzech form zakwaterowania gości zagranicznych w wybranych latach w ogólnej liczbie noclegów przedstawiał się następująco:

Rok	domki letniskowe	poła namiotowe	hotele
1999	55,4	15,6	18,0
2001	54,6	14,6	19,7
2003	55,3	15,6	18,9
2005	52,9	14,3	22,5
2007	55,3	13,2	20,4

Jak wskazują powyższe dane, w okresie 9 lat udział gości zagranicznych w wykorzystaniu domków letniskowych jako bazy noclegowej nie zmienił się. Zmalała za to rola pól namiotowych a wzrosła hoteli. Dostyc duże znaczenie w udzielaniu noclegów turystom zagranicznym mają też ośrodki wczasowe (5,9% w 1999 r. i 5,3% w 2007 r.), a o wiele już mniejsze – przystanie jachtowe i marginalne – schroniska (tab. 9).

¹⁵ W 2007 r. było w Danii 378 tys. miejsc noclegowych. Przy założeniu, że te miejsca mogą być wykorzystane przez 320 dni w roku, otrzymamy 121 mln.

¹⁶ Dane GUS dla 2007 r. to 28 068 tys., w tym dla turystów zagranicznych 9 328 tys. Por. *Turystyka 2008*, s. 164–166.

¹⁷ Wykorzystanie miejsc noclegowych w hotelach i podobnych obiektach w Danii w 2003 r. wynosiło 38,3%, w 2005 r. 41,0% i w 2007 r. 43,6%. Por. *Turystyka 2008*, GUS 2007, s. 163.

Tabela 9. Struktura zakwaterowania obywateli duńskich oraz turystów zagranicznych na terenie Danii w latach 1999–2007 (w tys.)

Obiekty zakwaterowania	1999		2001		2003		2005		2007	
	Duń- czycy	tury- ści zagra- niczni	Duń- czycy	tury- ści zagra- niczni	Duń- czycy	tury- ści zagra- niczni	Duń- czycy	tury- ści zagra- niczni	Duń- czycy	tury- ści zagra- niczni
Hotele	4 404	4 348	4 618	4 555	4 644	4 516	5 330	4 879	6 445	4 635
Ośrodki wczasowe	2 592	1 425	2 604	1 403	2 662	1 397	2 666	1 094	2 810	1 197
Pola namiotowe	7 592	3 768	7 563	3 379	8 498	3 557	8 180	3 107	8 677	3 007
Schroniska	645	423	663	411	653	377	709	371	808	489
Przystanie jachtowe	763	810	745	761	794	772	651	809	684	818
Domki letniskowe	1 927	13 363	2 082	12 617	2 414	13 154	2 826	11 487	3 889	12 577
Razem:	17 922	24 137	18 275	23 126	19 664	23 774	20 363	21 657	23 313	22 723
	42 059		41 402		43 439		42 020		46 036	

Źródło: Tourismen Regionalt, National Or Internationalt, Danmarks Statistik, oplag 2008, s. 13.

Jeśli chodzi o hotele, to korzystają z nich turyści z państw dalej położonych od Danii, a w minimalnym stopniu nocują w nich Niemcy, co prezentują poniższe dane:

**Liczba noclegów w hotelach przypadająca
na tysiąc gości zagranicznych
przybywających z poszczególnych państw**

	2003	2007
Wielka Brytania	1 146	1 165
USA	1 986	2 130
Norwegia	365	288
Szwecja	355	341
Holandia	200	245
Niemcy	89	90

Z kolei duńscy turyści we własnym kraju najczęściej nocują na polach namiotowych i w hotelach, a rzadziej w ośrodkach wczasowych i domkach letniskowych (tab. 10).

Tabela 10. Procent duńskich turystów korzystających z poszczególnych form zakwaterowania w latach 1999–2007

Formy zakwaterowania	1999	2001	2003	2005	2007
Hotele	24,6	25,3	23,6	26,2	27,6
Ośrodki wczasowe	14,5	14,2	13,5	13,1	12,1
Pola namiotowe	42,4	41,4	43,2	40,2	37,2
Schroniska	3,6	3,6	3,3	3,5	3,5
Przystanie jachtowe	4,2	4,1	4,1	3,2	2,9
Domki letniskowe	10,7	11,4	12,3	13,8	16,7
Razem:	100	100	100	100	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w: Tourismen Regionalt, National Or Internationalt, Danmarks Statistik, oplag 2008; rozdział 2 „Tourisme i Danmark – Overnatningsstatistik”, s. 13.

W latach 1999–2007 jako forma zakwaterowania dla duńskich turystów małało znaczenie pól namiotowych, ośrodków wczasowych, przystani jachtowych, a rosło znaczenie domków kempingowych i hoteli. Przeto formy zakwaterowania rezydentów i turystów zagranicznych znacznie się różnią. Nie znając cen, nie jesteśmy w stanie stwierdzić, którzy turyści (Duńczycy czy goście z zagranicy) wybierają tańsze formy zakwaterowania.

Ogólnie biorąc w latach 1999–2007 wzrosła ruchliwość turystyczna Duńczyków. Świadczą o tym dane dotyczące przeciętnego noclegu odbytego w obiektach zbiorowego zakwaterowania przypadającego na 1 mieszkańca Danii, który wynosił¹⁸ w:

1999 r.	– 3,38
2001 r.	– 3,41
2003 r.	– 3,64
2005 r.	– 3,70
2007 r.	– 4,23

Potwierdzają to dane dotyczące wzrastającego udziału podróżujących Duńczyków w ogólnej ich liczbie. I tak w 2002 r. podejmowało podróże 58,0% Duńczyków, w 2004 r. – 60,0%, w 2007 r. – 64,4% (35,6% nie podróżowało poza miejsce zamieszkania w celach turystycznych).

W ramach podróży krajowych najwięcej Duńczyków przebywało poza miejscem zamieszkania do 3 dni, a więc ograniczało się do wyjazdów weekendowych. O połowę mniej było wyjazdów liczących 4 do 7 dni, a niewiele takich, które trwały powyżej 7 dni (tab. 11).

¹⁸ Dane te różnią się od liczb podanych na s. 133–134, ponieważ nie obejmują kwater prywatnych, gospodarstw agroturystycznych.

Tabela 11. Struktura % trwania podróży krajowych Duńczyków w latach 2002–2007

Rok	Czas przebywania			Razem
	do 3 dni	4–7	powyżej 7 dni	
2002	60,3	26,8	12,9	100
2003	60,9	26,2	12,9	100
2004	60,6	26,2	13,2	100
2005	60,0	27,1	12,9	100
2006	59,8	27,5	12,7	100
2007	59,8	27,7	12,5	100

Źródło: obliczenia własne na podstawie: "Travel and Tourism", Euromonitor International, October 2008, rozdział "Travel and Tourism in Denmark: Market Insight", s. 8.

Co więcej, w okresie 6 lat struktura okresu trwania wyjazdów zmieniała się w minimalnym stopniu. W 2007 r. w porównaniu z 2002 r. nieco więcej było wyjazdów trwających 4 do 7 dni kosztem pozostałych. Oczywiście, że jest to zbyt krótki okres, aby w tym zakresie mogły nastąpić większe zmiany, ale w sumie czas wyjazdów krajowych nieco się wydłużył. Z ogółu Duńczyków wyjeżdżających na krótko – do 3 dni, połowa z nich zatrzymywała się u rodziny lub znajomych. Wracając do korzystania z bazy noclegowej przez gości zagranicznych, należy podkreślić, iż z pól namiotowych z największym natężeniem korzystali Holendrzy, rzadziej Niemcy, a jeszcze w mniejszym stopniu Polacy, Szwedzi i Norwegowie. Poza Polakami pozostali rzadziej korzystali z pól namiotowych w 2007 r., niż czynili to 4 lata wcześniej, co prezentują poniższe dane:

**Na tysiąc przybywających do Danii liczba
korzystających z pól namiotowych**

	2003	2007
Niemcy	476	376
Holandrzy	1 221	609
Norwegowie	103	92
Szwedzi	107	82
Polacy	235	293

Należy dodać, iż liczba pól namiotowych w Danii w 1999 r. wynosiła 437, w 2003 r. 440, a w 2007 r. 418.

Bardzo popularną formą zakwaterowania są domki letniskowe, w których noclegi spędzało o wiele więcej turystów zagranicznych niż Duńczyków. Niemniej jednak maleje rola domków letniskowych jako formy zakwaterowania

wśród gości zagranicznych a wzrasta wśród rezydentów. Większość domków położona jest w pięknych malowniczych okolicach nad morzem. Są to najczęściej całe miejscowości (lub ich część) z ulicami i numerami domów. Są to domy mieszkalne o różnym standardzie: od prostych, małych, drewnianych domków do luksusowych murowanych dużych domów, w których jest kryty basen, sauna, jacuzzi. Wielu zamożniejszych Duńczyków mieszkających w miastach posiada domki letniskowe na własność. Posiadanie domku letniskowego wśród wyższej klasy społeczeństwa stało się niemalże duńską tradycją. W okresach kiedy Duńczycy nie wykorzystują swoich domów letniskowych, często je wynajmują. Wynika to z oszczędności tego społeczeństwa. W całej Danii jest ich ponad 200 000, z czego 40 000 jest co roku wynajmowanych turystom. Warto zwrócić uwagę na fakt, że w 2007 roku podpisano o 23% więcej umów na wynajem niż w roku 1998. W 2007 roku na 1 wynajmowany domek przypadało 4,3 osoby, natomiast przeciętna długość wynajmu wynosiła 9 dni (dla 1998 roku dane te wynosiły kolejno: 4,7 osoby i 10,2 dni).

6. Środki lokomocji używane w podróżach

Duńczycy podróżujący po Danii oraz goście zagraniczni z racji odległości korzystali z innych środków transportu. Dla turystów zagranicznych najpopularniejszym środkiem transportu był samolot, na drugim miejscu samochód, kolej oraz statek bądź prom (tab. 12).

Tabela 12. Środki transportu podróży turystów zagranicznych do Danii w latach 2002–2007 (w tys.)

Środek transportu	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Samolot	4 885	5 053	5 110	5 122	5 150	5 382
Samochód	3 870	3 751	3 738	3 762	3 790	3 902
Kolej	1 664	1 792	1 766	1 793	1 837	1 894
Prom / statek	2 116	1 987	1 901	1 874	1 877	1 981
Razem:	12 536	12 585	12 515	12 553	12 656	13 161

Źródło: Euromonitor International, edition 2008.

Przyjazdy lotnicze w 2007 roku w porównaniu z 2002 r. wzrosły o 5% głównie za sprawą tanich przewoźników lotniczych Ryanair oraz Sterling Airlines A/S, który w 2006 roku zwiększył ilość tras oraz oferując 150 000 więcej miejsc. Przyjazdy drogą lądową wzrosły o 3%, a spadły nieco drogą morską, mimo iż Morze Bałtyckie jest obecnie najprężniej rozwijającą się przestrzenią dla statków rejsowych. W skład „Cruise Baltic” wchodzi 25 portów w 10 krajach, wliczając Danię.

Podczas krajowych wycieczek podróży turystycznych Duńczycy najchętniej jeżdżą samochodami (77% wyjazdów), a następnie pociągami (11%) i autobusami (5%). Przy podróżach krajowych marginalne znaczenie jako środek transportu mają linie lotnicze (1%). Bardzo popularnym środkiem transportu Duńczyków, przeważnie zaliczanym do sektora sportu jest rower. Dania jest krajem świetnie przystosowanym dla rowerzystów. Na terenie kraju znajduje się 10 000 km oznakowanych ścieżek rowerowych. Zwiedzający Kopenhagę mogą wypożyczyć rowery za darmo, korzystając ze stanowisk znajdujących się na Dworcu Centralnym oraz w różnych częściach miasta. Aby odpiąć rower, należy wrzucić 20 koron duńskich (ok. 3 euro). Zapinając rower z powrotem w dowolnym miejscu w mieście, odzyskujemy monetę.

Wśród ogólnie przybyłych gości z zagranicy 41% stanowiły rodziny z dziećmi. Łatwy dostęp do plaż oraz wiele atrakcji skierowanych jest właśnie do rodzin jak Kopenhadzkie Tivoli, Legoland, sprawiają, że często Dania jest postrzegana jako kraj „przyjazny rodzinie”. Pary również lubią przyjeżdżać do Danii ze względu na kulturę, przyrodę oraz przyjazne środowisko i stanowiły one 25% przyjezdnych. Pojedynczy turyści stanowili 7% ogółu. W przypadku Duńczyków podróżujących po Danii dane te prezentowały się nieco inaczej. Ponad 40% stanowiły pary, natomiast 29% pary z dziećmi, czyli rodziny. Pojedyncze osoby podróżujące po Danii stanowiły 28% ogólnej liczby Duńczyków spędzających urlop w swoim kraju.

Wzrost ruchliwości turystycznej Duńczyków wiąże się zarówno ze zmieniającą się strukturą demograficzną, wzrostem dochodów, jak też zmianą stylu życia i rosnącą ilością czasu wolnego. Minimalna liczba urlopu wynosi 25 dni, do tego dochodzi w ciągu roku 39 dni wolnych od pracy i weekendy. Bardzo ważnym czynnikiem wpływającym na wzrost ruchliwości turystycznej jest poprawa standardu życia Duńczyków wynikająca z dobrze prosperującej gospodarki. Dynamika produktu krajowego brutto w cenach stałych była znacząca w porównaniu np. z Niemcami, co prezentują poniższe dane¹⁹ (rok poprzedni = 100)

Rok	Dania	Niemcy
2002	100,5	100,0
2003	100,4	99,8
2004	102,3	101,2
2005	102,4	100,8
2006	103,3	103,2
2007	101,6	102,5

¹⁹ Źródło: Rocznik Statystyczny RP, 2009, GUS, s. 889.

Według parytetu siły nabywczej PKB na 1 mieszkańca Danii wzrósł z 28 789 dolarów US²⁰ w 2000 r. do 36 362 w 2008 r. (w Polsce z 10 555 do 17 675). Stabilne rządy monarchii konstytucyjnej, liberalna gospodarka wolnorynkowa, spadek stóp procentowych, niska inflacja utrzymująca się na poziomie 1–2%, olbrzymie dochody kraju z eksploatacji ropy naftowej oraz gazu ziemnego z bogatych złóż na szelfie Morza Północnego w połączeniu z niższymi podatkami, niskie bezrobocie na poziomie 3%, pociągnęły za sobą wzrost dochodów oraz konsumpcji obywateli, a zarazem wydatków na podróże. Istnieje jeszcze jeden powód, dla którego Duńczycy wolą spędzić wakacje w Danii, a jest nim bezpieczeństwo. We wrześniu 2005 roku w duńskim dzienniku *Jyllands-Posten* ukazały się karykatury Mahometa, co w konsekwencji wywołało międzynarodową aferę. Duńczycy wówczas narazili się całemu światu muzułmańskiemu, rzucano przeciwko nim przeróżne groźby i pogroźki. Fakt ten sprawił, iż wielu obywateli Danii z przyczyn bezpieczeństwa zdecydowało się wypoczywać we własnym kraju niż poza nim.

Niewątpliwie istotny wpływ na wzrost krajowej turystyki miał Internet, a konkretnie sprzedaż przez Internet. W 2007 roku korzystało z Internetu 69% populacji Danii i było to o 93% więcej niż w roku 2000. Dostęp do Internetu miał ogromny wpływ na ilość odbywanych podróży oraz wartość, gdyż stał się on głównym, a zarazem łatwym w dostępie źródłem informacji turystycznych.

Do ogólnego wzrostu podróży krajowych niewątpliwie przyczyniło się wprowadzenie tanich połączeń lotniczych na trasach zarówno pomiędzy mniejszymi miastami duńskimi oraz Kopenhagą, jak i innymi miastami europejskimi. 15 operatorów lotniczych obsługiwało cztery główne lotniska duńskie: Billesund, Kanstrup, Aarhus i Esbjerg. Linie Sterling Airline rozpoczęły regularne loty na trasach: Aalborg – Kopenhaga, Aarhus – Kopenhaga, Karup – Kopenhaga, Billund – Kopenhaga, Sonderborg – Kopenhaga czy Bornholm – Kopenhaga. Sterling Air przyczynił się do rozwoju regionu w pobliżu miasta Billund, wprowadzając tanie połączenia pomiędzy Billund a Paryżem, Dublinem czy Monachium, dzięki temu wielu turystów francuskich, irlandzkich czy niemieckich z łatwością oraz tanim kosztem mogło wybrać się na weekend do Danii. Ryanair wprowadziło bezpośrednie loty między Billesund i Birmingham oraz Londynem a Aarhus, które przyczyniły się do wzrostu napływu turystów angielskich do tych regionów. W celu zachęcenia do większego podróżowania liniami od 1 stycznia 2007 roku rząd duński zniósł opłaty pasażerskie wynoszące 75 koron duńskich (tj. ok. 10 euro) dla biletów w jedną stronę oraz 150 koron duńskich (tj. ok. 20 euro) w dwie strony.

Decyzją rządu duńskiego było również zniesienie opłat do muzeów. Bezpłatne wejścia do muzeów duńskich przyciągają grono turystów zarów-

²⁰ Tamże, s. 888.

no rezydentów, jak i nierezydentów, w szczególności do muzeów w rejonie Kopenhagi. Zniesienie opłat miało również cel edukacyjny dla Duńczyków, co z czasem zaprocentowało ich doskonałą znajomością sztuki i kultury. Ponadto w styczniu 2007 roku rząd duński opracował czteroletni plan pt. „Jak sprzedać duńską turystykę na rynku międzynarodowym?” i przeznaczył na niego 496 mln koron duńskich, tj. ok. 66 mln euro. Odnosił się on do podróży wypoczynkowych oraz służbowych. Głównym jego celem było stworzenie wizerunku Danii na arenie międzynarodowej jako kraju atrakcyjnego turystycznie oraz w którym warto inwestować zagraniczny kapitał (przyciągnięcie zagranicznych inwestorów).

Kolejnym chwytem marketingowym w promowaniu tego małego kraju było stworzenie turystyki niszowej, tj. gastro-turystyki, którą określają trzy podstawowe słowa: „historia, natura i jedzenie”. „Visit Denmark” wykorzystując bogatą historię Danii, ciekawe środowisko naturalne, bliski kontakt Duńczyków z naturą i dobre jedzenie uczyniła z gastro-turystyki główny produkt przyciągający gości z zagranicy.

7. Wydatki związane z turystyką

Podróże turystyczne jak i służbowe wymagają ponoszenia wydatków, które z kolei są przychodami firm oferujących noclegi, wyżywienie, środki lokomocji, paliwo, pamiątki i inne usługi. W latach 2002–2007 wydatki Duńczyków i gości zagranicznych przybyłych do Danii przedstawiały się następująco (w euro):

Rok	ogółem w mln	per capita
2002	7,7	323
2003	8,3	347
2004	8,2	338
2005	8,1	329
2006	8,1	320
2007	8,3	312

Wydatki przypadające na 1 korzystającego z noclegów były nieco wyższe niż 300 euro, co wydaje się kwotą niewielką.

Z ogólnych wydatków na wyżywienie w 2002 r. przypadało 27,9%, w 2007 r. 26,9%,

na zakwaterowanie odpowiednio	21,3% i 21,7%
oraz na zakupy	21,8% i 21,2%
na pozostałe	29,0% i 30,2%

Przy czym przeciętny Amerykanin w 2007 r. wydał 1 242 euro, Brytyjczyk 848 euro, Szwed 407, Niemiec 347 a Norweg zaledwie 211 euro. Dziennie w 2007 r. turysta z USA wydawał 228 euro, podczas gdy Niemiec zaledwie 40, Brytyjczyk 86 euro, Chińczyk natomiast 134 euro przy przeciętnych wydatkach podróżujących osób po Danii wynoszącym 63 euro²¹.

8. Zatrudnienie

W 2005 roku obrót w branży turystycznej wzrósł o 17% w stosunku do 1999 roku. Tymczasem obrót całej gospodarki dla tego samego okresu wynosił 35%. W roku 1999 obrót w przeliczeniu na 1 pracownika, zatrudnionego na cały etat w branży turystycznej wynosił 156 tys. euro (1 170 tys. dkk), natomiast dla całej gospodarki: 127 tys. (947 tys. dkk). Oznacza to, że każdy pracownik branży turystycznej wytworzył większy obrót niż przeciętny pracownik duński. Natomiast w roku 2005 sytuacja wyglądała odwrotnie, mianowicie pracownik branży turystycznej wypracował 153 tys. euro (1 141 tys. dkk), a w pozostałej gospodarce 171 tys. euro (1 278 tys. dkk). Obecnie pracownik branży turystycznej wytwarza mniejszy obrót niż przeciętny pracownik duński dla ogółu zatrudnionych w gospodarce. Czyli w branżach pozaturystycznych nastąpił szybszy wzrost wydajności pracy związany z postępowaniem technicznym, technologicznym i organizacyjnym²².

Dane z roku 2005 wskazują, że branża turystyczna wyniosła 2% do całkowitego obrotu duńskiej gospodarki. Liczba zatrudnionych w branży turystycznej wzrosła o 10% w roku 2005 w porównaniu z rokiem 1999. Tymczasem zatrudnienie w pozostałej gospodarce wzrosło zaledwie o niecały 1%.

Turystyka stanowi ważny segment rynku pracy. Jednak trudno jest ustalić rzeczywiste zatrudnienie w turystyce, gdyż zazwyczaj obejmuje niepełny wymiar pracy, sezonowe kontrakty pracy lub też zatrudnienie tzw. „na czarno”. Współczynnik zatrudnienia w turystyce w Danii wynosi 3,7% (dla Polski wynosi on 1,1%). Stosunkowo niskie zatrudnienie w duńskiej branży turystycznej wynika z niskiego zapotrzebowania. Głównie z uwagi na mało sprzyjający klimat oraz ukształtowanie terenu, Dania nie należy do krajów atrakcyjnych turystycznie przyciągających rzesze turystów zarówno latem jak i zimą. W miesiącach letnich liczba zatrudnionych w turystyce na ogół wzrasta dwukrotnie. Według szacunków WT&TC do 2014 r. zatrudnienie w turystyce

²¹ Tourisimen Regionalt, National Or Internationalt. Danmarks Statistik, oplag 2008; rozdział 2.3 „Tourisme Satellit Regnskab (TSA)”, s. 32.

²² Por. K. Kalinowska, *Bariery wzrostu gospodarczego Unii Europejskiej*, „Rocznik Żyrardowski” t. VII, WSRL, Żyrardów 2009.

duńskiej dodatkowo zmaleje o 18 000 osób²³. Niski poziom płac oraz brak stabilizacji pracy zniechęca do pracy w branży turystycznej.

W duńskim sektorze turystycznym zatrudnionych jest 54% kobiet (w całej gospodarce: 47% kobiet i 53% mężczyzn). Biorąc pod uwagę całą turystykę duńską, najwięcej kobiet pracuje w biurach turystycznych (udział wynosi 76%), natomiast najwięcej mężczyzn zatrudnionych jest w portach jachtowych (81%). Poziom płac w sektorze turystycznym jest znacznie niższy niż płac w innych sektorach. Podczas gdy przeciętne wynagrodzenie w Danii wynosiło około 33 280 euro rocznie, w branży turystycznej tylko około 16 300 euro rocznie.

Przemysł turystyczny, w szczególności sektor hotelarski i restauracyjny, charakteryzuje się zatrudnianiem niewykwalifikowanej siły roboczej. Mechanizacja i automatyzacja są słabo wykorzystywane w tych sektorach, ponieważ proces produkcyjny oparty jest na pracy rąk i bezpośrednim kontakcie obsługującego personelu z klientami. 80% zatrudnionych w turystyce na świecie stanowi niewykwalifikowana siła robocza.

Spójrzmy jak to wygląda w Danii:

Wykształcenie	Zatrudnienie w branży turystycznej
podstawowe	42%
średnie	46%
wyższe	12%
Razem:	100%

W turystyce duńskiej wzrasta wykorzystywanie obcokrajowców. Część z nich pracuje nielegalnie. Liczba emigrantów na duńskim rynku pracy zwiększyła się z 4,9% do 7,9% w latach 1980–1995. Natomiast w latach 2000–2001 już zanotowano ponad 12% udział obcokrajowców pracujących w duńskim sektorze hotelarskim i restauracyjnym (tab. 13).

Udział imigrantów pracujących w Danii w 2006 r. w sektorze turystycznym zwiększył się do 17%²⁴ (dla całej gospodarki wzrósł o 7%). W grupie imigrantów i ich następców 74% pochodzi z krajów niezachodnich (w pozostałej gospodarce – 61%). Szczególnie gastronomia (bary, przyczepy z kielbaskami, grill-bary, kebab-bary, restauracje) zostały opanowane przez obywateli lub ich dzieci pochodzące z krajów niezachodnich. Dla odmiany w sektorach porty jachtowe, ogrody botaniczne i zoologiczne ich udział w zatrudnieniu wynosił tylko 3%.

²³ Mimo spadku zatrudnienia w przemyśle turystycznym zwiększa się liczbę nowych miejsc pracy.

²⁴ Dotyczy imigrantów i pokolenia ich następców nielegitymujących się paszportem duńskim i obywatelstwem duńskim.

Tabela 13. Podział zatrudnionych w przykładowych branżach turystycznych według pochodzenia w 2006 r. (w %)

Branża turystyczna	Imigranci*			Duńczycy**
	z krajów zachodnich	z krajów niezachodnich	Razem	
Hotele	36	64	13	87
Restauracje	24	76	24	76
Bary, przyczepy z kielbaskami	8	23	31	69
Porty jachtowe	60	40	3	97
Biura turystyczne	61	39	10	90
Ogrody botaniczne i zoologiczne	81	19	3	97
Branża turystyczna w sumie	26	74	17	83
Pozostała gospodarka	39	61	7	94

* Do pokolenia „imigrantów” zalicza się osoby, które urodziły się w Danii, ale żadne z ich rodziców nie posiada duńskiego obywatelstwa i nie urodziło się w Danii.

** Do grupy „Duńczyków” zalicza się osoby, których przynajmniej jedno z rodziców posiada duńskie obywatelstwo i które są urodzone w Danii.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w: Tourisimen Regionalt, National Or Internationalt”, Danmarks Statistik, oplag 2008; rozdział 2.4 „Beskaeftigelsen i tourisimen”, s. 37.

Jak wspomniano już wcześniej, w duńskiej branży turystycznej zatrudnionych jest 3,7% ogólnie zatrudnionych w Danii. Z regionalnego punktu widzenia udział ten utrzymywał się na poziomie od 2,9% do 4,2% w zależności od regionu Danii (tab. 14).

Tabela 14. Zatrudnienie w branży turystycznej w Danii wg regionów w 2006 roku

Region	Zatrudnienie		Odsetek zatrudnionych w turystyce w stosunku do gospodarki ogółem
	Gospodarka ogółem	Branża turystyczna ogółem	
Kraj ogółem	2 655 280	99 316	3,7
Region Kopenhagi	808 449	34 587	4,2
Region Zelandii	394 326	11 508	2,9
Region Południowej Danii	568 864	21 375	3,7
Region Środkowej Jutlandii	610 684	20 539	3,3
Region Północnej Jutlandii	272 957	11 307	4,1

Źródło: Tourisimen Regionalt, national Or Internationalt, Danmarks Statistik, oplag 2008; rozdział 2.4 „Beskaeftigelsen i tourisimen”, s. 41.

Największa koncentracja zatrudnienia w branży turystycznej występuje w regionie Kopenhagi, gdzie zatrudnionych jest aż 35% wszystkich pracujących w sektorze turystycznym w Danii, tuż po nim uplasowały się kolejno:

	branża turystyczna ogółem (%)	gospodarka ogółem (%)
Region Kopenhagi	35	31
Region Południowej Danii	22	21
Region Środkowej Jutlandii	21	23
Region Zelandii	12	15
Region Północnej Jutlandii	10	10
Razem:	100	100

9. Wpływy i wydatki związane z turystyką

Pomimo że Dania, jak już wcześniej nadmieniano, nie ma tak sprzyjającego klimatu do wypoczynku jak np. Hiszpania czy Włochy, jak również nie posiada tak urozmaiconej powierzchni pod względem ukształtowania, to jednak ma wiele innych walorów dostrzeganych przez część obcokrajowców. Turystyka przyjazdowa gości zagranicznych przynosi konkretne korzyści finansowe i tak wpływy te w wybranych latach w dolarach USA wynosiły (w mld USD)²⁵:

1995 r. –	3 672
2000 r. –	3 671
2006 r. –	5 587
2007 r. –	6 218

a więc w ostatnich latach wzrosły.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca Danii dochody z turystyki zagranicznej w 2007 r. wynosiły 1 130 dolarów, podczas gdy w Polsce 279, w Niemczech 440, w Holandii 811, w Szwecji 1 304, Francji 873, w Hiszpanii 1 333. Tak więc wpływy te w Danii na tle podanych państw wydają się wysokie i były wyższe niż we Francji, która – nie ulega wątpliwości – postrzegana jest jako państwo bardziej turystycznie atrakcyjne niż Dania. Jednakże mimo wysokich wpływów wydatki Duńczyków związane z podróżami zagranicznymi znacznie przewyższają wpływy i wynosiły (w mld dolarów USA):

1995 r. –	4 280
2000 r. –	4 669
2006 r. –	7 428
2007 r. –	8 791

²⁵ Por. Rocznik Statystyki Międzynarodowej 2009, GUS, Warszawa 2009. s. 291.

Przeciętnie Duńczyk wydawał na podróże zagraniczne w 2007 r. 1 598 dolarów, a dla porównania:

Polak	–	204
Niemiec	–	1 012
Holender	–	511
Szwed	–	1 518
Francuz	–	593
Hiszpan	–	450

Na tak wysokie wydatki na cele wyjazdowe poza własnym krajem mogą sobie pozwolić społeczeństwa bogate, a do takich niewątpliwie należą Duńczycy, o czym pisano już wcześniej.

Zakończenie

Jak wykazano w treści niniejszego artykułu, Dania jako częściowo kraj tranzytowy dla Norwegów, Szwedów i o niewielkiej powierzchni, ale posiadający wiele walorów i atrakcji turystycznych oraz ze względu na rolę, jaką odgrywa Kopenhaga jako stolica i metropolia o znaczeniu ponad europejskim, odgrywa znaczącą rolę jako obszar wypoczynku, głównie dla obywateli pochodzących z krajów sąsiednich i leżących stosunkowo blisko. Niemniej jednak staje się także celem podróży osób z państw odległych, takich jak USA, Japonia, Chiny, Rosja, Algieria. Również dla własnych obywateli Dania jest ważnym obszarem wypoczynku i podróży. Bogata sieć hoteli i innych obiektów oferujących noclegi po zróżnicowanych cenach dostosowanych do możliwości płatniczych różnych grup ludności jest w stanie zaspokoić zróżnicowane i rosnące potrzeby turystów.

W latach 2002–2007 wzrosła liczba turystów zagranicznych przybywających do Danii, jak też rezydentów wypoczywających we własnym kraju. W ślad za tym rosły dochody z turystyki w ogóle, w tym z przyjazdu gości zagranicznych. W przeliczeniu na jednego mieszkańca wpływy z przyjazdu turystów z innych państw były przeszło dwukrotnie wyższe niż w Niemczech, czterokrotnie wyższe niż w Polsce, znacznie wyższe niż w Holandii, a także wyższe niż we Francji. Zatem turystyka przyjezdna jest ważnym źródłem bilansu płatniczego Danii i znaczącą formą aktywizacji gospodarczej. Umiejętnie prowadzona promocja kraju i polityka rządu oraz organizacji turystycznych i firm paraturystycznych przyczyniają się do wzrostu i popytu turystycznego i lepszego wykorzystania zarówno przestrzeni wypoczynkowej, walorów i atrakcji turystycznych, jak też całej infrastruktury związanej z podróżowaniem, zwiedzaniem, wypoczywaniem.

Treść artykułu udowadnia, że pozornie kraj krajobrazowo i klimatycznie mało atrakcyjny, dzięki walorom kulturowym, rozrywkowym i mądrze prowadzonej promocji, może przynosić znaczne profity z turystyki przyjazdowej i w 70% pokrywać wydatki związane z wyjazdami Duńczyków na wypoczynek do innych krajów. Można sądzić, że jeśli nie byłoby znaczących wpływów z turystyki, to o wiele mniejsza liczba Duńczyków miałaby możliwości wyjazdów na wypoczynek za granicę. Oczywiście ramy jednego artykułu nie pozwalają na bardziej szczegółowe omówienie wykorzystania poszczególnych walorów.

Bibliografia

1. Bormann A., 2007, Kopenhaga, Przewodnik Marco Polo, Wydawnictwo Marco Polo.
2. Booss C., 1988, Scandinavian Folk & Fairy Tales; Tales From Norway, Sweden, Denmark, Finland & Iceland, Crown Publishers, New York, USA.
3. Hornshoj-Moller S., 1998, A Short History of Denmark, Aschehoug Dansk Forlag, Copenhagen, Denmark.
4. <http://www.denmark.dk/en>
5. http://www.denmarkfacts.com/facts_about_denmark.html .
6. <http://www.goscandinavia.about.com./od/historyart/tpcastlesdenmark>.
7. <http://www.museums.dk>.
8. http://www.sciaga.pl/tekst/61344-62-walory_turystyczne_danii.
9. <http://www.spangshus.dk>.
10. <http://www.visitdenmark.com/usalen-us/menulturist/turistforside.htm>.
11. <http://www.wakacjeprzewodnikiem.pl/europa/dania-przewodnik.html>.
12. Łazarz R., 2007, Dania – Przewodnik praktyczny, Wydawnictwo Pascal, Bielsko-Biała.
13. Kalinowska K., Bariery wzrostu gospodarczego Unii Europejskiej, „Rocznik Żyrardowski” t. VII, WSRL, Żyrardów 2009.
14. Rocznik Statystyczny PR, 2009, 2010, GUS.
15. Statistical Yearbook 2010, Statistics Denmark, 2010.
16. Strange Morten, 2009, Culture Shock! Denmark, Marshall Cavendish Inc, New York, USA.
17. Symington Martyn, 2009, Travellers Denmark, Thomas Cook Publishing, UK.
18. Tourisimen Regionalt, National Or Internationalt. Danmarks Statistik, oplag 2008.
19. Travel and Tourism, Euromonitor International, October 2008.
20. Turystyka 2008, GUS, Warszawa 2009.
21. Zralek P., 2005, Bornholm – przewodnik, I wydanie, Wydawnictwo TD Agencja, Warszawa.

The use of touristic assets of Denmark

Summary

The author wanted to prove that even non attractive country like Denmark can thanks to the transit location and properly organized promotion can be attractive from the touristic point of view and bring high income. The natural assets of Denmark is presented in the article. The country is characterized in separated regions. Hotel base in 2002-2007 is analyzed. The hotels allow and stimulate tourism of local and foreign tourists. The modes of transport as well as the expenditure structure were analyzed. Danish publications were used in the article.